

INTEGRITATE SI LIBERTATE DE CONȘTIINȚĂ. O INCURSIUNE ÎN SCRIERILE CREȘTINE

Drd. Ionel TUȚAC

Universitatea București

harul_tutac@yahoo.com

Abstract: Integrity and freedom of Conscience. A Brief Foray into Christian Writings

The theme about freedom of conscience was always important, therefore many theologians wrote about this subject along centuries. No matter the background(historical, political, religious or cultural), the human being always wanted to decide on his own his religious beliefs. This was not always possible. Political and religious leaders, dictatorship governments or national churches often forced people's choices about their beliefs. Some accepted what they were being forced to believe, some just faked their emotions, while others understood that they have to remain strong in their faith. Theologians such as Iustin the Martyr, Tertulian, Augustine, Martin Luther, Balthasar Hubmeier, Roger Williams, James Madison, Warren Wiersbe have had an important role in promoting the freedom of conscience. Looking at their writings, we can see that moral integrity plays an important role in promoting freedom of conscience, a necessary element in a world with deviant principles.

Keywords: *freedom of conscience, moral, integrity, religious, principles*

Introducere

Warren Wendel Wiersbe (1929-2019) a fost un celebru teolog și scriitor american, autor a peste 50 cărți creștine de mare impact, care a readus în atenția generației contemporane teme intens dezbătute de Biserica lui Hristos pe parcursul mai multor secole. Una dintre cărțile cele mai cunoscute a fost „Criza integrității”, o carte care a subliniat una dintre

problemele cele mai evidente ale vremurilor actuale și anume lipsa integrității din viața slujitorilor bisericești. Warren Wiersbe taxează setea de putere a unor pastori și lideri bisericești, critică tensiunile interne generate de invidie, ambiții egoiste și imaturitate spirituală, dar și scăderea standardelor morale care au condus la o criză a integrității în Biserica lui Hristos. Pentru că „molozul” a acoperit temelia originală, este nevoie ca la baza vieții de credință să fie readuse integritatea spirituală și libertatea de conștiință.¹ Aceste elemente au jucat întotdeauna un rol important în viața Bisericii, contribuind la revigorarea vieții spirituale și la însănătoșirea societății umane.

Prezentul articol face o incursiune în scrierile creștine, subliniind punctul de vedere al câtorva teologi și apologeți creștini care au subliniat importanța integrității și a libertății de conștiință în momente delicate ale istoriei creștine. Creștinismul biblic, ca libertate religioasă, observă Dobrin, este singura opțiune viabilă pentru viața omului, evidențiat nu prin vorbe și afirmații, ci prin experiența personală.²

Încă de la începutul existenței sale, Biserica creștină a fost puternic persecutată de către sistemele politice și religioase ale vremii. Apariția ei în sânul iudaismului a creat numeroase polemici și tensiuni, iar primii creștini au fost aspru pedepsiți de către liderii religioși ai primului veac. În ciuda avertismentelor, acuzelor și pedepselor, creștinii au promovat principiul: „Trebuie să ascultăm mai mult de Dumnezeu decât de oameni”. Ei au subliniat libertatea de conștiință, iar adeseori integritatea lor morală și spirituală i-a uimit pe liderii evrei, pe conducătorii politici ai vremii, dar mai ales opinia publică. Acest fapt a stârnit însă și reacții care au condus uneori la declanșarea unor persecuții agresive împotriva creștinilor. Cel care a excelat prin cruzimea persecuțiilor a fost împăratul Nero care în anul 64 i-a învinuit pe creștini de incendierea Romei. Deși inițial, notează Bunaciu, creștinii „au fost condamnați sub învinuirea de incendiere, nu după mult timp sintagma învinuire împotriva acestora a

1 Ioan-Gheorghe ROTARU, „Libertatea religioasă – temelia a demnității umane”, în Daniela Ioana Bordeianu, Erika Androne, Nelu Burcea, *Manual pentru liderul Departamentului de Libertate religioasă*, Casa de editură „Viață și Sănătate”, București, 2013, pp. 210-215; Idem, „Key aspects of the Freedom of Conscience”, în *Jurnalul Libertății de Conștiință – Supliment (Journal for Freedom of Conscience)*, Ioan-Gheorghe Rotaru, Dragoș Mușat (eds.), Editions IARSIC, Les Arcs, France, 2016, pp.30-37.

2 Emanuel DOBRIN, „Individualism and religious secularism in the context of religious liberty and of conscience in the public mentality”, în *Jurnalul Libertății de Conștiință*, Ioan G. Rotaru, Dragoș Mușat (Eds.), vol. 5, pp. 649-664, Editura IARSIC, Les Arcs, 2017, p. 660.

fost credința lor.”³ Integritatea morală a acestora și dorința lor de a se închina potrivit propriei conștiințe, au iritat autoritățile politice ale vremii, care pretindeau o subordonare totală, inclusiv de ordin spiritual, din partea tuturor cetățenilor.

Refuzul creștinilor de a se închina Cezarului a condus la apariția a numeroase prigoane, astfel că primele trei secole au fost caracterizate de violențe fizice și de interzicerea drepturilor religioase. Din vremea lui Nero și până la apariția Edictului de la Milano (313), observă Brânzei, creștinismul a fost considerat, de către factorii decizionali ai Imperiului Roman, o „religie *prava*”,⁴ adică o religie depravată și decadentă. Chiar dacă situația dificilă în care s-a găsit Biserica nu a creat premisele necesare pentru formularea articolelor de crez, integritatea morală a creștinilor și dorința acestora de a se închina potrivit propriei conștiințe, au impresionat opinia publică și au contribuit la răspândirea creștinismului în alte locuri ale Imperiului Roman. Astfel, de-a lungul istoriei, pot fi identificați o seamă de scriitori creștini, care, prin scrierile lor au pledat pentru cauza libertății și a integrității de conștiință. Printre aceștia pot fi amintiți Iustin Martirul, Tertulian, Sfântul Augustin, Martin Luther, Jean Calvin, Balthazar Hubmeier, Roger Williams, James Madison.

Iustin Martirul

Unul dintre primii teologi care au promovat prin scrierile sale libertatea de conștiință, subliniind în același timp integritatea creștinilor a fost Iustin Martirul. El s-a născut în jurul anului 100 și a fost martirizat în jurul anului 165. A fost unul dintre primii apărători ai creștinismului, un apologet care s-a adresat împăratului, făcând apel la toleranța religioasă și subliniind în același timp integritatea creștinilor și dorința de a se închina potrivit propriei conștiințe. Cyril Richardson în *Early Christians Fathers* redă pledoaria lui Iustin Martirul în fața împăratului:

Suntem ferm convinși că nu trebuie să suferim de niciun rău decât dacă suntem dovediți a fi făcut vreun rău și se arată că suntem criminali (...). Dacă ceea ce afirmăm ți se pare a fi notabil și adevărat, tratează-ne cu respect, iar dacă ți se pare nebunesc,

3 Otniel BUNACIU, *Istoria Bisericii și a Creștinismului*, Editura Universității București, 1996, p 20.

4 Daniel BRÂNZEI, *Identitate Creștină în Istorie*, Michigan, U.S.A, 1998, p 24.

atunci disprețuiește-ne ca ființe nebune și nu decreta pedeapsa cu moartea, ca împotriva dușmanului, împotriva acelor care nu fac rău.⁵

Curajul lui Iustin Martirul de a se adresa împăratului este o dovadă a integrității credinței sale, o pledoarie pentru un tratament corect față de niște oameni care aveau o percepție diferită asupra sensului existenței umane decât majoritatea populației Imperiului, mulți dintre ei fiind prea puțin interesați de problemele spirituale. Iustin Martirul a apărat cauza creștinismului cu argumente biblice solide, el a făcut apel la rațiune și demnitate, insistând asupra integrității și moralității creștinilor. El a cerut împăratului o judecată dreaptă, o evaluare a vieții creștinilor prin prisma faptelor reale, și nu a manipulărilor răutăcioase venite prin intermediul dușmanilor.

Iustin Martirul a fost unul dintre primii apologeți creștini care au îndrăznit să apere crezul creștin și drepturile creștinilor de a se închina potrivit propriei conștiințe. El a subliniat importanța moralității și verticalității creștinilor, cerând respect și o judecată dreaptă din partea autorităților.

Tertulian

Alt apologet care a subliniat importanța libertății de conștiință a fost Tertulian (150-230 d.Hr.). Tertulian, observă Bettenson, a fost un prolific autor creștin, fiind numit părintele creștinismului latin,⁶ precum și, notează Ardelean, părintele teologiei occidentale.⁷ În scrisoarea adresată lui Scapulam, el spunea:

Este un drept fundamental uman, un privilegiu al naturii, ca toate ființele umane să se închine potrivit cu concepțiile lor; religia unei persoane umane nu prejudiciază pe alta, nici nu o ajută. Nu este potrivit să forțezi religia. Trebuie să fie lăsată liberă, nu sub presiune.⁸

5 Cyril RICHARDSON, *Early Christian Father*, Westminster Press, London, 1953, p. 10.

6 Henry BETTENSON, Chris MONNDER, *Documents of the Christian Church*, 3rd ed, Oxford University Press, Oxford 1999, p. 16.

7 Ben Oni ARDELEAN, *Libertatea religioasă, o abordare normativă*, Editura Didactică și Pedagogică, București 2011, p. 31.

8 TERTULIAN, „Ad Scapulum”, în *Patrologie Latină*, vol 1, Jacques-Paul Migne (Ed.), Paris, 1844, p. 699.

Tertulian a subliniat dreptul fundamental al omului, acela de a se închina potrivit propriei conștiințe. În *Apologetics pro Christianis*, o scrisoare adresată magistraților romani, el proclamă principiul libertății religiei ca un drept inalienabil al omului, cerând în același timp un proces echitabil pentru creștini înainte de a fi condamnați la moarte.⁹ Un drept conferit omului de către Dumnezeu chiar prin actul creației. Libertatea de a alege a fost instituită chiar din grădina Edenului. Ea este un drept fundamental pe care omul l-a avut chiar din zorii umanității. Libertatea individului de a se închina propriei conștiințe, este o dovadă a dragostei lui Dumnezeu care a creat ființe responsabile. Religia, potrivit lui Tertulian, nu trebuie să fie impusă, ea trebuie să fie o decizie personală.¹⁰ Desigur că poziția teologică a lui Tertulian a fost deranjantă pentru conducătorii Imperiului Roman, motiv pentru care aceștia au continuat să îi persecute pe creștini.

Tertulian, asemeni lui Iustin Martirul a înțeles rolul pe care conducătorii îl pot avea în luarea deciziilor cu privire la soarta creștinilor. El s-a adresat cu respect împăratului, încercând să contracareze atacurile nedrepte venite din partea dușmanilor. Argumentele sale s-au bazat pe rațiune, el subliniind dreptul legitim pe care orice om îl are de a se închina potrivit propriei conștiințe. Conducătorii Imperiului Roman i-au numit pe creștini dușmani ai Imperiului, folosind împotriva lor cele mai brutale forme de persecuție și tortură.

Odată însă cu apariția Edictului de la Milano (313), situația s-a schimbat radical. Împăratul Constantin a declarat creștinismul ca fiind o religie licită, iar bisericile s-au bucurat de o libertate totală. Ideea libertății de conștiință a fost stipulată în decretul emis de împărat:

Toți cei care aleg religia (creștinismul) trebuie să fie lăsați să continue, fără a fi stânjeniți, agasați sau molestați în vreun fel (...). În același timp, tuturor celorlalți trebuie să li se acorde, fără restricții și libertatea practicilor religioase, fiindcă în acord cu buna rânduială a Imperiului și pacea timpurilor noastre, toți trebuie să aibă libertatea să se închine lui Dumnezeu conform alegerilor lor; nu intenționăm să distrugem onoarea datorată religiei sau urmașilor acestora.¹¹

9 TERTULIAN, *Apologetics pro Christianis*, la <http://tertulian.org>, accesat 3 August 2020

10 *Ibidem*

11 BETTENSON, *Documents*, p.16.

Decretul emis de Împărat garanta posibilitatea ca orice om să decidă liber modalitatea închinării. El proteja drepturile creștinilor, dar și ale celorlalți, interzicea persecuția pe teme religioase, dar oferea și libertatea de conștiință fiecărui individ, indiferent de crezul lui. Edictul de la Milano a schimbat radical orientarea religioasă a întregului Imperiu către creștinism. Odată cu trecerea timpului, Cezarul a jucat un rol tot mai important în ceea ce privește deciziile din viața Bisericii, iar „religia împăratului” a devenit „religie de stat”. Mai mult, tendința Bisericii persecutate a fost aceea ca ea sa persecute. Nu a trecut mult timp, și Biserica oficială a început să persecute grupările religioase care cereau întoarcerea la principiile creștinismului primar.

Sfântul Augustin

Sfântul Augustin, notează Gerald, este unul dintre cei mai importanți părinți ai Bisericii din perioada patristică. A fost teolog, filosof, episcop de Hippo, Africa de Nord, a fost unul dintre cei care a încercat să demonstreze veridicitatea religiei creștine.¹²

În analiza pe care o face Sfântului Augustin (354-430 d.H.), Ardelean notează:

Țelul spiritual și politic al Bisericii, consider Augustin, este acela de a câștiga lumea sub comanda unică a capului bisericii. Gândirea augustiniană a influențat concepția de ”războinic” a creștinismului catolic, cea prin care credinciosul se vede cu Biblia într-o mână și cu sabia în cealaltă. Această concepție a lăsat loc pentru justificarea cruciadelor sau martirajului.¹³

O astfel de perspectivă, dezvoltată într-o perioadă de libertate religioasă a readus în discuție importanța libertății de conștiință și problema demnității umane. Acceptarea principiilor și a valorilor creștine, nu trebuia să se facă forțat, ci trebuia să fie o decizie personală a fiecărui individ. Mântuirea trebuia să se obțină pe baza credinței, iar apartenența la Biserica lui Hristos nu trebuia să se facă pe criterii familiale, etnice, teritoriale.

12 Bonner GERALD, *Sf. Augustine of Hippo, Life and Controversies*, Canterbury Press, Norwich, 2002, p. 470

13 ARDELEAN, *Libertatea*, p. 31.

Lipsa de toleranță a Bisericii față de cei care nu împărtășeau ideile oficiale a crescut și a contribuit la dezvoltarea unor abordări rigide în relație cu cei care doreau reîntoarcerea la izvorul primar al credinței. Pe măsură ce puterea și influența Bisericii a crescut, alianța dintre Biserică și Stat a devenit tot mai strânsă, iar criza libertăților religioase a devenit tot mai acută. Inchiziția catolică s-a extins pe o perioadă de sute de ani, iar excomunicările, confiscările de proprietăți, arderile pe rug, teroarea, brutalitatea, au devenit elemente nefirești, care au început să caracterizeze Biserica oficială.

Pentru Augustin, libertatea omului era intactă, el sublinia necesitatea iluminării divine și nu renunța niciodată la principiul libertății de conștiință. El declara că niciun om nu trebuie să fie privat de libertate, că niciun om nu era lipsit de puterea de a face binele. Augustin considera că omul are puterea de a alege între bine și rău.¹⁴

Pentru creștinii sinceri care au iubit integritatea morală și doctrinară, libertatea de conștiință a însemnat enorm, motiv pentru care aceștia s-au retras din Biserica oficială și au format grupuri independente care s-au reîntors la principiile Bisericii primare.¹⁵ Acest lucru a devenit deranjant pentru capii Bisericii, iar persecuțiile nu au întârziat să apară. Nume ca Luther, Zwingli, Calvin au devenit tot mai cunoscute în lupta pentru redobândirea libertății de conștiință. Integritatea spirituală a acestor oameni i-a determinat pe mulți creștini să se încoloneze în jurul ideilor lor, astfel că au apărut noi grupări religioase care au produs reînnoire spirituală în viața Bisericii.

Martin Luther

Martin Luther (1483-1546), profesor de teologie la Universitatea din Wittenberg a atacat dur practica indulgențelor, autoritatea papală și doctrina greșită despre mântuire propovăduită de Biserica Catolică, printr-o scrisoare deschisă, transmisă Papei Leon al X-lea, intitulată „Libertatea Creștinului”,¹⁶ în care acesta susținea modul în care individul e liber să aleagă, potrivit principiilor propriei conștiințe. Apoi, în lucrarea sa clasică „Von Weltlicher Oberkeit”, Luther descria modul în care înțelegea el libertatea de conștiință:

14 GERALD, *Sf. Augustine*, p. 472.

15 *Ibidem*, p. 473.

16 „Libertatea Creștinilor”, www.wsu.edu/Reform/freedom, accesat 30 iulie 2020.

Fiecare trebuie să decidă conștient ce este drept de crezut. Alți oameni nu pot merge în rai sau în iad pe seama mea, sau închide sau deschide porțile acestora pentru mine. Acel puțin pe care îl pot sau nu să creadă pe seama mea, nu poate să-mi forțeze credința sau necredința. Modul în care crede este o chestiune ce ține de conștiința individuală a fiecăruia, iar acest lucru nu diminuează autoritatea seculară a guvernului. Acestea trebuie să fie mulțumite să se ocupe de treburile lor, permițând oamenilor să creadă ce pot și ce vor, fără să folosească corecția împotriva nimănui în această chestiune.¹⁷

Pentru Luther, libertatea de conștiință este de fapt un drept fundamental al omului. Fiecare persoană își decide crezul, sistemul de valori, locul unde își petrece veșnicia. Nici Guvernul și nici Biserica nu pot impune individului ce să creadă, iar folosirea forței într-o astfel de situație este total greșită, deoarece atentează atât la libertatea de conștiință, cât și la demnitatea umană. Cele două, libertatea de conștiință și demnitatea umană, merg mână în mână, iar Dobrin face mențiunea că:

Respectarea demnității umane, în condițiile ontologic-creaționiste, creează premisele dezvoltării pozitive a societății, prin transformarea mentală a individului. Pe de altă parte, nerespectarea demnității umane ridică o mulțime de obstacole în calea dezvoltării și manifestării normale a unui individ, ducând astfel la formarea unei anarhii societale.¹⁸

Luptându-se cu un sistem religios corupt, Luther a susținut cu tărie că singura autoritate în materie de credință este Scriptura. El a lansat sloganul „Sola Scriptura”, „Sola Grația”, „Sola Fide”, jucând un rol important în procesul de reformare al Bisericii. Integritatea sa morală, refuzul de a face orice compromis, curajul de a spune adevărul, scrierea celor 95 de teze pe ușile Catedralei de la Wittenberg, au determinat autoritățile religioase și politice să-l prigonească, dar Luther și-a continuat demersul de a susține libertatea fiecăruia de a crede potrivit propriei conștiințe. Rolul lui Luther a fost unul esențial în reformarea Bisericii, el rămânând înscris în istoria acesteia, ca fiind omul ales de Dumnezeu să producă cea

17 Martin LUTHER, *Von Weltlicher Oberkeif*, Walter de Gruyter, Berlin, 1967, p. 360.

18 Emanuel DOBRIN, „Demnitatea umană, condiție a existenței umane sau construct social”, în *Jurnalul Libertății de Conștiință*, Ioan G. Rotaru, D. Mușat (Eds), nr.2, Vol. 7, pp. 157-171, Editura IARSIC, Les Arcs, 2019, p. 157.

mai importantă reformă spirituală în cel de-al doilea mileniu al creștinismului. Ideile lui au zguduit din temelii Biserica catolică și au contribuit la apariția unor noi grupări religioase care au insistat asupra integrității morale și doctrinare și au contribuit la dezvoltare libertății de conștiință așa cum învață Scriptura.

Jean Calvin

Un alt reformator a fost Jean Calvin (1509-1564). El a fost o figură emblematică a reformei protestante, un renumit teolog, pastor și reformator francez. Principala sa lucrare a fost „Institutele religiei creștine”, o lucrare apologetic, venită în sprijinul apărării creștinilor.¹⁹

Viziunea lui Calvin, observă Ardelean, a fost „instaurarea unui regim eclesial modelat după noile idei ale Reformei, înlocuind astfel regimul eclesial catholic”.²⁰ Instaurarea unui guvern teocratic la Geneva bazat pe teoria moralei sociale, dar mai ales pe principiul întreit al lui Hristos de profet, preot și rege, în care Biserica are un rol important în condamnarea unor păcate precum vrăjitoria, blasfemia, erezia nu a avut o istorie prea lungă.²¹ Faptul că prin guvernul teocratic s-au instituit represii asupra celor care nu credeau asemeni lui Calvin sau nu agreau cu reformele impuse de acesta, arată faptul că Evanghelia trebuie însoțită de dragoste și de toleranță.

Calvin a creat cetatea creștină a Genevei, dar intoleranța lui, stilul dictatorial în care a guvernat și pedepsirea aspră a celor ce nu se supuneau, au adus Bisericii deservicii Evangheliei. El a rămas tributar persecuțiilor religioase și asupririlor practicate până atunci de Biserică. Calvin a fost bine intenționat, și a dorit un sistem de guvernare teocratică dar prin acțiunile lui rigide, a lovit în însăși esența libertății religioase. Reforma propusă de el a fost una impusă, care a anihilat orice drept al omului de a decide în mod individual potrivit libertății de conștiință. Calvin, prin deciziile impuse, a arătat direcția greșită pe care o poate impune fanatismul religios atunci când Evanghelia nu este însoțită de dragoste și toleranță.

---

19 Jean CALVIN, *Învățătura Religiei Creștine*, Ed. Cartea Creștină, Oradea, 2003, p. 109.

20 Ardelean, *Libertatea*, p 37.

21 *Ibidem*, p. 38.

Claus Felbinger

Un alt rol esențial în definirea conceptului de libertate de conștiință l-au adus anabapțiștii, o fracțiune religioasă desprinsă de mișcarea de Reformă care a insistat și pe reforma vieții, nu doar pe reforma teologiei. Anabaptistul Claus Felbinger a fost un predicator și martir din Moravia, autor a numeroase imnuri și comentarii creștine. El a murit în anul 1560 la Landstrat. A fost un om al curajului și un lider influent ce a insistat asupra libertății de conștiință.

El a enunțat cu curaj chiar înainte de a fi decapitat, conceptul de libertate religioasă: „Dumnezeu nu dorește o slujire impusă prin forță. Dimpotrivă, El iubește o inimă liberă, deschisă, care Îl slujește cu un suflet care face cu bucurie ceea ce este drept”.²² Felbinger a fost unul dintre liderii marcantă ai mișcării anabaptiste care a promovat libertatea de conștiință, încurajându-i pe enoriași să aibă curajul să își exprime crezul cu demnitate și respect. El i-a încurajat să aibă o inimă sinceră și să Îl slujească pe Dumnezeu cu mult devotament. Martirajul lui a fost o încurajare pentru anabapțiști de a sta alături de Cristos.

Balthazar Hubmaier

Un alt anabaptist, Balthazar Hubmaier a fost un important lider german, cel mai respectat teolog Anabaptist al reformei. El a publicat în anul 1524 broșura „Despre eretici și cei care-i ard”, în care a scris următoarele cuvinte:

Un turc sau un eretic nu este convins prin fapta noastră, nici prin sabie, nici prin foc, ci numai prin răbdare și rugăciune (...). Cel care îi aparține lui Dumnezeu nu poate să facă rău nimănui, decât dacă a abandonat mai întâi Evanghelia.²³

Balthazar Hubmaier a fost arestat, anchetat, întemnițat pentru credința sa, dar a subliniat mereu dreptul fiecărui om de a se închina potrivit propriei conștiințe. Credința nu poate fi impusă, ea este o alegere personală. El a fost condamnat pentru erezie, fiind executat prin ardere

²² Claus FELBINGER, Robert FRIEDMAN, *Confession of Faith Addressed to the Council of the Landshut 1560*, The Menonite Quarterly Review, XXIX, Landshut, aprilie, 1955, p 149.

²³ Ibidem

pe rug. El a insistat asupra reînțoarcerii Bisericii la principiile credinței creștine primare, subliniind libertatea fiecărui om de a își alege crezul potrivit propriei conștiințe. A insistat asupra botezului adulților, asupra separării Bisericii de Stat și a accentuat nu doar importanța reformei teologiei, ci și importanța reformei vieții. Autoritățile au încercat să îl învețe credința prin arestare, întemnițare și condamnare la moarte. După cum observă Vedder, el a declarat: „Dar credința este o lucrare a lui Dumnezeu, și nu a turnului ereticilor în care nu se vede nici soarele, nici luna, ci se trăiește doar cu apă și pâine.”²⁴

Anabapțiștii au jucat un rol important în promovarea libertății de conștiință, motiv pentru care această grupare a crescut rapid în Europa, adunând sute de mii de adepți. Impactul grupării anabaptiste a avut la bază integritatea morală și doctrinară a adepților ei dar și spiritul misionar care i-a caracterizat în acea perioadă de reformă spirituală. Anabapțiștii au fost caracterizați de curaj, au insistat pe idea separării Bisericii de stat și pe reînțoarcerea la principiile de credință ale Bisericii primare. Teologia și activitatea lor au iritat autoritățile politice și religioase ale vremii, motiv pentru care au fost persecutați și condamnați la moarte. Unii dintre ei, din cauza prigoanei au fost nevoiți să își practice crezul doar în propria familie, iar alții pentru a li se pierde urma, s-au atașat altor grupări religioase.

Roger Williams

Ideile anabaptiste au fost preluate de bapțiști, care au accentuat conceptul de toleranță religioasă, de separare a Bisericii de Stat și de libertate a conștiinței. Roger Williams (1603-1683) a fost un important lider Baptist American, fiind fondatorul primei Biserici baptiste din America și unul dintre luptătorii pentru libertate religioasă de pe continental American.

El a scris mai multe tratate despre libertatea religioasă și nevoia separării Bisericii de Stat. În „The bloody Tenent of Persecution” (1644) el scrie:

Este voia și porunca lui Dumnezeu, de la venirea Fiului Său, Domnul Isus, ca permisiunea pentru cei mai păgâni, iudei, turci sau conștiințe anticreștine să fie conferită tuturor oamenilor

24 Henry C. VEDDER, *Balthasar Hubmeier: The Leader of the Anabaptists*, G.P. Putnam's Sons, New York, 1905, pp. 85-88.

în toate națiunile și țările; iar împotriva acestora să lupte doar cu sabia care este din perspectiva sufletului, singura în stare să învingă, să taie, Sabia Duhului lui Dumnezeu, Cuvântul lui Dumnezeu.²⁵

Roger Williams a subliniat importanța Cuvântului lui Dumnezeu, subliniind dreptul fiecărui individ de a accepta sau respinge Evanghelia dar și libertatea de a alege propriul mod de închinare. Roger Williams și bapțiștii din America au luptat nu doar pentru drepturile lor, ci și pentru drepturile altora. Pentru ei, libertatea de conștiință a fost un drept fundamental pe care l-au practicat și propovăduit cu multă persuasiune pe parcursul anilor. Ideile lor, notează Madison, au fost preluate de fondatorii sistemului politic al Statelor Unite care au considerat libertatea religioasă ca un element esențial al libertății individuale și a societății civile de la începuturile ei.²⁶

James Madison

Și liderii americani au apărat libertatea de conștiință ca o dimensiune importantă a înțelegerii libertății religioase. Printre aceștia, este și James Madison cel de-al patrulea președinte american (1809-1817). El a fost părintele Constituției și a fost preocupat de problema libertății religioase, fiind inspirat din activitatea și scrierile gânditorilor creștini americani.

În faimoasa lucrare „Memorial and Resistance against Religious Assessments”, el argumenta:

Religia sau ascultarea pe care i-o dăm Creatorului nostru, și modul de a o dovedi, poate fi direcționată doar prin rațiune și convingere, nu prin forță sau violență. Religia fiecărui om trebuie așadar lăsată convingerii și conștiinței fiecărui om și este dreptul fiecărui om să o execute așa cum acestea i-o dictează.²⁷

În viziunea lui Madison era obligatoriu ca fiecare individ să fie responsabil doar înaintea lui Dumnezeu, iar libertatea de conștiință să fie garantată pentru orice persoană indiferent de crezul său. Acest punct de

25 Roger WILLIAMS, *The bloody tenent of persecution*, cap 3, Narragansett Club, Providence, 1867, pp.3-4.

26 James MADISON, *Memorial and Resistance against Religious Assessments*, Everson, Washington, 1785, p. 63.

27 MADISON, *Memorial*, p. 63.

vedere a fost inclus în primul amendament al Constituției Americane: „Nimănui nu îi pot fi luate drepturile civile pe baza credinței religioase sau închinării, niciun fel de religie națională nu poate fi susținută, nici nu se va suprima sau încălca sub vreun pretext dreptul egalității și de conștiință”²⁸

În calitate de părinte al Constituției, James Madison a subliniat dreptul fiecărui individ de a se închina potrivit propriei conștiințe, dar și obligația Guvernului de a nu impune nimănui religia sau modul de închinare.

Rolul pe care bapțiștii l-au avut în separarea Bisericii de Stat, în lupta pentru libertatea religioasă, în păstrarea libertății de conștiință a fost generat nu doar de crezul lor, inspirat din învățătura Mântuitorului și din practica apostolilor, ci și din caracterul lor integru pe care și l-au format în familii și în comunitățile locale. Alături de alte grupări religioase, bapțiștii subliniază importanța integrității și a libertății de conștiință, considerând că aceste elemente sunt esențiale pentru dezvoltarea unei comunități religioase și pentru binele societății. Făcând o incursiune în istorie, se poate ușor observa faptul că acolo unde s-a pus accent pe integritate și libertate de conștiință, societățile s-au dezvoltat într-un mod armonios oferind fiecărui individ dreptul de a trăi fericit, demn și a putea duce o viață pașnică și liniștită.

Concluzii

Evoluția libertății de conștiință a fost marcată de diferite evenimente istorice, politice și spirituale dar și descrierile unor teologi și gânditori creștini care au avut curajul să se opună unor decizii abuzive venite din partea unor lideri politici sau religioși.

O incursiune în scrierile unor apologeți și teologi cuprinși de dorul de reîntoarcere la principiile Bisericii primare arată importanța moralității și verticalității de care au dat dovadă în decursul secolelor unii oameni iubitori de Dumnezeu, dornici să joace un rol important în păstrarea și promovarea libertății de conștiință. Fără aportul lor, viața Bisericii și a Societății ar fi fost mult mai searbădă, dar sub influența gândirii lor, bisericile și Guvernele au înțeles importanța libertății de conștiință. Religia

---

28 Primele Anale ale Congresului 434, <http://memory.loc.gov/cgi-biu>, accesat în 1 August 2020.

fiecărui om trebuie direcționată doar prin rațiune și convingere, nu prin forță sau violență. Este datoria fiecărui om să se închine potrivit propriei conștiințe, iar respectarea dreptului religios trebuie să fie o obligație conferită de fiecare Guvern. Libertatea religioasă reprezintă un drept fundamental²⁹ care trebuie să se bazeze pe respect și demnitate umană.³⁰

Bibliografie

- ✦ ARDELEAN, Ben-Oni, *Libertatea religioasa, o abordare normativă*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2011.
- ✦ BETTENSON, Henry, MONNDER, Chris, *Documents of the Christian Church*, 3rd ed, Oxford University Press, Oxford, 1999.
- ✦ BRÂNZEI, Daniel, *Identitate creștină în Istorie*, Grand Rapids, 1998.
- ✦ BUNACIU, Otniel, *Istoria Bisericii și a Creștinismului*, Editura Universității București, București, 1996.
- ✦ CALVIN, Jean, *Învățătura Religiei Creștine*, Editura Cartea Creștină, Oradea, 2003
- ✦ DOBRIN, Emanuel „Individualism and religious secularism in the context of religious liberty and of conscience in the public mentality”, in *Jurnalul Libertății de Conștiință*, Ioan G. Rotaru, Dragoș Mușat (Eds), vol. 5, Editura IARSIC, Les Arcs, 2017, pp. 649-664.
- ✦ DOBRIN, Emanuel „Demnitatea umană, condiție a existenței umane sau construct social”, în *Jurnalul Libertății de Conștiință*, Ioan G. Rotaru, D. Mușat (Eds), nr.2, vol. 7, Editura IARSIC, Les Arcs, 2019, pp. 157-171.
- ✦ FRIEDMAN, Robert, FELBINGER, Claius, *Confession of Faith Addressed to the Council of the Landshut 1560*, The Menonite Quarterly Review, XXIX, Landshut, aprilie, 1955.
- ✦ GERALD, Bonner, *Sf. Augustine of Hippo, Life and Controversies*, Canterbury Press, Norwich, 2002.
- ✦ LUTHER, Martin, *Von Wellicter Oberkeif*, Walter de Gruyter, Berlin, 1967.
- ✦ MADISON, James, *Memorial and Resistance against Religious Assessments*, Everson, Washington 1785.

---

29 Ioan-Gheorghe ROTARU, „Religious liberty – a natural human right”, în *Jurnalul Libertății de Conștiință*, Ganoune Diop, Mihnea Costoiu, Liviu-Bogdan Ciucă, Nelu Burcea (coord.), Editions IARSIC, Les Arcs, France, 2015, pp.595-608.

30 Idem, “Plea for Human Dignity”, *Scientia Moralitas. Human Dignity - A Contemporary Perspectives*, The Scientia Moralitas Research Institute, Beltsville, MD, United States of America, Vol. 1, No.1, 2016, pp. 29-43.

- ✦ RICHARDSON, Cyril, *Early Christian Father*, Westminster Press, London, 1953.
- ✦ ROTARU, Ioan-Gheorghe, „Plea for Human Dignity”, *Scientia Moralitas. Human Dignity - A Contemporary Perspectives*, The Scientia Moralitas Research Institute, Beltsville, MD, United States of America, Vol. 1, No.1, 2016, pp. 29-43.
- ✦ ROTARU, Ioan-Gheorghe, „Religious liberty – a natural human right”, *Jurnalul Libertății de Conștiință*, Ganoune Diop, Mihnea Costoiu, Liviu-Bogdan Ciucă, Nelu Burcea (coord.), Editions IARSIC, Les Arsc, France, 2015, pp.595-608.
- ✦ ROTARU, Ioan-Gheorghe, „Libertatea religioasă – temelie a demnității umane”, în Daniela Ioana Bordeianu, Erika Androne, Nelu Burcea, *Manual pentru liderul Departamentului de Libertate religioasă*, Casa de editură „Viață și Sănătate”, București, 2013, pp. 210-215.
- ✦ ROTARU, Ioan-Gheorghe, „Key aspects of the Freedom of Conscience”, în *Jurnalul Libertății de Conștiință – Supliment (Journal for Freedom of Conscience)*, Ioan-Gheorghe Rotaru, Dragoș Mușat (eds.), Editions IARSIC, Les Arsc, France, 2016, pp. 30-37.
- ✦ TERTULIAN, „Ad Scapulum”, în *Patrologie Latină*, vol 1, Jacques-Paul Migne (Ed.), Paris, 1844.
- ✦ VEDDER, C. Henry, *Balthasar Hubmeier: The Leader of the Anabaptists*, G.P. Putnam's Sons, New York, 1905.
- ✦ WILLIAMS, Roger, *The bloody tenent of persecution*, Narragansett Club, Providence, 1867.

Webografie:

- ✦ *Libertatea Creștinilor*, www.wsu.edu/Reform/freedom.
- ✦ *Primele Anale ale Congresului 434* (8 iunie 1789), site <http://memory.loc.gov/cgi-biu>.
- ✦ TERTULIAN, *Apologetics pro Christianis*, la <http://tertulian.org>.